

Mezinárodní právo

Subjekty mezinárodního práva veřejného

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mgr. Danuta Duda, Ph.D.

Subjekty mezinárodního práva veřejného

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Podle M. Dixona je subjektem mezinárodního práva osoba nebo entita, která je schopna mít a vykonávat práva a povinnosti podle mezinárodního práva.
 - Podle Oppenheims International Law je mezinárodní osobou ten, kdo má právní osobnost v mezinárodním právu. Jedná se o subjekt mezinárodního práva, který sám požívá práva, povinnosti nebo má pravomoci/kompetence založené mezinárodním právem a v obecnosti má způsobilost jednat na mezinárodní úrovni.
 - **Svrchované státy jsou plnými subjekty mezinárodního práva, mají práva a povinnost v plném rozsahu. Jiné osoby mají pouze dílčí subjektivitu v rozsahu stanovených práv a povinností, jedná se o mezinárodní organizace vládní povahy, povstalce, jednotlivce apod.**
 - Podle Ondřeje, Mrázka a Kunze je subjektem mezinárodního práva osoba, které mezinárodní právo přímo přiznává práva a povinnosti a které případně tato osoba může vykonávat a uplatňovat.
-

Subjekty mezinárodního práva veřejného – stát

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Stát jako subjekt mezinárodního práva musí mít následující znaky:**
 - a) stálé obyvatelstvo
 - b) vymezené území (zemský povrch, zemské nitro a vzdušný prostor)
 - c) vládu
 - d) způsobilost vstupovat do vztahu s jinými státy
 - Kritéria státu jsou definována v **Montevidejské konvenci o právech a povinnostech států**, konvence byla podepsána v Montevideu (Uruguay) v roce 1933.
-

- Státní suverenita (svrchovanost): nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci.
 - Týká se oblasti vnitřní a mezinárodní.
 - Suverénní stát je omezen pouze suverenitou jiných států, obecným mezinárodním právem a svobodně převzatými mezinárodními závazky.
-

Subjektivita mezinárodních organizací

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Mezinárodní organizace, jsou to ty, jejichž členskou základnou výlučně vytvářejí státy, odtud také je pojem „mezistátní“ či „mezivládní“ organizace.
 - Odhadem existuje více než 300 takových organizací, uvádí se však také počet daleko vyšší.
 - Základním dokumentem mezinárodní organizace je vždy statut (zakládající smlouva, charta, ústava apod.) příslušné organizace.
 - V zakládající smlouvě (statutu) také nemusí být vždy výslovně upravena otázka subjektivity mezinárodní organizace. Většinou je stanovena pomocí výčtu jednotlivých kompetencí, které státy v dané smlouvě organizaci svěřily.
-

Subjektivita jednotlivce

- Postavení jednotlivce je odlišné v porovnání s mezinárodněprávní subjektivitou mezinárodní organizace.
 - Soudobé mezinárodní právo veřejné považuje jednotlivce za subjekt mezinárodního práva sui generis. Obecně se uznává, že jednotlivci mohou být podle mezinárodního práva odpovědni za zločiny agrese, zločiny válečné, zločiny proti lidskosti nebo i jiné mezinárodní zločiny.
 - Práva vyplývající pro jednotlivce přímo z mezinárodního práva mohou být mezinárodní smlouvy opravňující jednotlivce k přístupu k mezinárodním soudům na obranu jejich práv.
 - Většina nauky přiznává jednotlivcům omezenou mezinárodněprávní subjektivitu.
-

Zvláštní jednotky s omezenou subjektivitou

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Mezinárodní výbor Červeného kříže** – dílčí mezinárodněprávní subjektivita, aniž kdy by měla územní prvek.
 - **Svatý stolec** – nadále je mu přiznávána mezinárodněprávní subjektivita, jakožto reprezentantovi a nejvyšší duchovní instanci římskokatolické církve
 - **Řád maltézských rytířů** – částečná mezinárodněprávní subjektivita, dnes má řád humanitárně charitativní charakter
-

Právní postavení Tchaj-wanu, Hongkongu a Macaa

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Tchaj-wan** – z hlediska mezinárodního práva není Tchaj-wan suverénním státem, lze ho považovat za subjekt mezinárodního práva v rámci existence jedné Číny. ČLR dnes považuje Tchaj-wan za jednu ze svých provincií či oblast s politickou a administrativní autonomií.
 - **Hongkong** – má vysoký stupeň autonomie, má nezávislou justici, nezávislou finanční a celní politiku a omezenou způsobilost v oblasti mezinárodních vztahů. Za mezinárodní politiku a ozbrojené síly zodpovídá centrální vláda v Pekingu.
 - **Macao** – je administrativní jednotkou ČLR od roku 1991. Do té doby byl portugalskou kolonií.
-

Druhy států

- Druhy států lze rozlišit například podle těchto kritérií:

1. Podle rozsahu suverenity:

- a) suverénní státy
 - b) závislé státy (území)
-

2. Podle způsobu vlády (zdroje moci)

- a) demokratické státy (přímá demokracie, zastupitelská (nepřímá) demokracie)
 - b) nedemokratické státy - diktatury – je to autoritativní (nedemokratická) forma vlády (státu). Státní moc je neomezeně ovládána diktátorem nebo skupinou.
-

3. Podle hlavy státu (státní formy)

a) monarchie

- absolutní (panovník má neomezenou moc),
- konstituční (moc panovníka je omezena ústavou),
- parlamentní (panovník pouze formální hlava státu, exekutivní moc má předseda vlády),

b) republika

- prezidentská republika
- poloprezidentská republika
- parlamentní republika

c) teokracie

4. Podle uspořádání státu

- a) Unitární stát
 - b) Federace
 - c) Konfederace
-

Vznik států (teorie)

Na vznik státu neexistuje jednotný názor, existuje několik teorií:

- Starověké teorie státu
 - Náboženská teorie
 - Patriarchální teorie
 - Mocenské pojetí státu
 - Smluvní teorie
 - Patrimoniální teorie
 - Teorie právního státu
-

Vznik států

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

1. spojením,
2. rozdělením (rozpadem),
3. odštěpením (secesí),
4. prvotním osídlením,
5. v **procesu dekolonizace** (nově vzniklý stát se stává již faktem svého vzniku subjektem mezinárodního práva pokud jde o základní práva a povinnosti),

Státy dnes vznikají nejčastěji v důsledku rozpadu (např. Československo) nebo odštěpením od určitého státu (např. Slovinsko a Chorvatsko)

Zánik států

1. rozpadem,
2. spojením (sjednocením),
3. vznikem nového nezávislého státu
4. **debellací** - zánik státu v důsledku úplné vojenské porážky

- **Existují dvě základní teorie:**
 - **Deklaratorní** – stát se stává subjektem mezinárodního práva tehdy, kdy započne jeho faktickou existenci, nový stát se stává členem mezinárodního společenství ipso facto svým vznikem. Uznání je pouze přijetím existující situace uznávajícími státy. Uznání má tedy potvrzující povahu, je pouze nezbytným důkazem skutečnosti existence nového státu.
 - **Konstitutivní** – akt uznání sám o sobě znamená vznik státu, je pravidlem mezinárodního práva, že žádný nový stát nemá právo ve vztahu k jiným státům na to, aby byl jimi uznán. Žádný stát nemá tedy povinnost uznat nový stát. Nový stát nemůže před svým uznáním uplatňovat jakákoli práva, která má člen mezinárodního společenství, vůči jiným členům.
 - **Praxe také vytvořila dva druhy uznání států, de facto a de iure:**
 - **De iure** – uznání v plném rozsahu trvalé, konečné a neodvolatelné
 - **De facto** – nižší stupeň uznání a znamená prozatímní uznání vzhledem k prozatímní povaze postavení uznávaného státu nebo vlády
-

- Nabývání a pozbývání státního území se řídí pravidly mezinárodního práva o ochraně územní celistvosti státu, o zákazu útočné války a o právu národů na sebeurčení. Rozlišují se tyto způsoby nabytí:
 - 1. **prvotní**: prvotní okupace (akcese) či rozšíření státní suverenity nad zemský přírůstek
 - 2. **odvozené (derivativní)**:
 - **a) cese (postoupení)** - na základě smlouvy s dosavadním suverénem, jeden stát převede část svého území na stát jiný
 - **b) adjudikace (přisouzení)** - stát nabyde dané území na základě rozhodnutí mezinárodního orgánu
 - nebo
 - **c) vydržení** – dlouhotrvající faktický výkon suverénní moci na území, které podléhalo suverénní moci jiného státu nebo bylo předmětem sporu
 - Dříve se za dovolený způsob nabytí považovala i **anexe**, tedy násilné a jednostranné připojení části území státu, který byl vojensky poražen. Dnes však již jde díky čl. 2 odst. 4 Charty OSN o nedovolený způsob.
-

- Státní hranicí je pomyslná čára oddělující státní území jednoho státu od území jiného státu, případně od území, které nepodléhá suverénní moci žádného státu (např. volné moře).
 - Smluvní určení hranice se provádí zpravidla ve dvou etapách:
 - 1) **delimitace** – určení jednotlivých bodů hranice a základních směru hraniční linie (užívá se k tomu topografických, etnografických a jiných materiálů)
 - 2) **demarkace** – podrobné určení hranice na základě předcházející delimitace, a to na místě samém, provádí ji smíšená komise, která byla zřízena smlouvou o delimitaci.
 - **Smlouvy o pohraničním režimu** – usnadňují obyvatelstvu na obou stranách hranice, trvale usedlému zpravidla do vzdálenosti 10 km, pohyb přes hraniční čáru bez obvyklých formalit.
-

Státní orgány pro mezinárodní styky

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Vnitřní orgány státu pro mezinárodní styky:

- a) hlava státu
- b) vláda
- c) ministr zahraničních věcí
- d) jiné vnitrostátní orgány pro mezinárodní styky

Zahraniční orgány státu pro mezinárodní styky:

- a) diplomatické mise
 - b) zvláštní mise
 - c) stálé mise při mezinárodních organizacích, delegace v mezinárodní organizaci a na mezinárodní konferenci
 - d) vojenská jednotka, vojenská loď a vojenská letadla
 - e) konzulární úřad
-

Literatura

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- ONDŘEJ, J., J. MRÁZEK a O. KUNZ, 2018. Základy mezinárodního práva veřejného. Vydání první. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-487-2.
 - ČEPELKA, Č. a P. ŠTURMA, 2018. Mezinárodní právo veřejné. 2. vydání. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-721-7.
 - MALENOVSKÝ, J., 2014. Mezinárodní právo veřejné. 6. vydání. Plzeň: Doplněk, Aleš Čeněk. ISBN 978-807239-318-3.
-

Děkuji za pozornost
